

Egy volt szovjet hadifogoly: Dudás József csendőr őrmester

Megjegyzés: Az idézetek betűhívek!

Dudás József 1915-ben született a Csongrád megyei Szegváron, szegényparaszti családban; apjának csupán másfél holdja volt. Ő is csupán hat elemi végzettséget, mint a csendőrök nagy többsége. Az 1930-as években gazdasági cseléd volt, majd konyhakertészeti munkás. Kötelező katonai szolgálatát 1939. február 2-tól 1940. november 20-ig töltötte. Ő is még a honvédségnél jelentkezett csendőri szolgálatra. Először 1941. szeptember 1-ig a tiszakürti őrsön volt próbacsendőr, majd elvezényelték a nagyváradai csendőriskolára, melyet 1942. március 31-én fejezett be. 1942. április 1-től 1944. április 2-ig ismét Tiszakürtön szolgált, ekkor elvezényelték Mezőkövesdre, a 117. táboricsendőr zászlóaljhoz. 1944. december 24-én esett szovjet hadifogságba a fővárostól nyugatra, Zsámbékon. (Fogságba esésének körülményei nem derülnek ki az irataiból.) Mint a szovjet hadifogságba esett volt csendőrök jelentős részét, őt is csupán 1950 végén engedték haza.

1950. december 10-én Budapesten kitöltettek vele egy 34 pontból álló kérdőívet, melynek a végén, a megjegyzések rovatba beírta: *„Építeni akarom egyre szépülő hazámat, hasznos tagja akarok lenni a demokráciának. Akarom védeni a békét, mert a békével az élet győzött, Béke nélkül nincs munka, építés és felemelkedés.”* Egy olvashatatlan nevű ávós alhadnagy utólag megjegyezte: *„Nevezet 1940 óta csendőr volt, tagadásban van az elkövetet [egy szó olvashatatlan!] cselekményeket. Internálás”* Egy aznap kiállított kérdőjegy hátoldalára 12-én az ÁVH-alkalmazott Szalma Józsefné rágépelte: *„Dudás József cső. [azonossága megállapítandó]. Nevezett több társával együtt levelet írt a köztársasági elnökhöz, amelyben követelték a csendőrség vissza [!] állítását. Hatóságunknál 164/47. számú aktájában szerepel.”* Erről a fenti „akcióról” semmi sem lehet tudni, nem kizárt, hogy csupán az ÁVH „dús fantáziájában” létezett.

1951. január 27-én Kassai Mihály rendőrnyomozó szakaszvezető Szegváron összeállította az internált volt csendőr őrmester környezettanulmányát. Értesülései szerint *„Mint csendőr ismeretlen körülmények között 1944 év tavaszán Lengyelországba került, majd rövid idő elteltével ismét visszakerült Csongrádra és itt teljesített szolgálatot. Rövid idő múlva azonban csapatával Budapestre került és ott esett fogságba. Azóta jelenleg is a Szovjetunióban van a megállapítás szerint mint hadifogoly.”* (Ezek szerint nem tudta sem ő, sem informátorai, hogy már nem a Szovjetunióban fogoly, hanem Magyarországon – és internáltként építi a „népi demokráciát”!) Kassai végül megjegyezte: *„Nevezett osztályhelyzeténél fogva és életkörülményeit nézve alaposan feltételezhető, hogy a múlt társadalmi rendszerének ellensége volt. Azonban a katonasághoz történő felvétele után nevezett egyénisége nagymértékben megváltozott, annál is inkább, mivel a katonai idő elteltével kérte az áthelyezését a M. Kir. Csendőrséghez, és mint csendőr, mindenben a leghívebben kiszolgált a múlt társadalmi rendszert. Ez annál is inkább tapasztalható, mivel három évi csendőri szolgálata után őrmesteri rendfokozatot ért el. A megállapítás szerint templomba csak a nagyobb ünnepek alkalmával járt, mint pld. Karácson Húsvét stb. Nyomozásom során megállapítottam, hogy nevezett a papokkal semmiféle kapcsolatot fent nem tartott, sőt, azokat, ha egy mód volt rá, kerülte.”* Büntetve nem volt, (1945 előtti) magatartása ellen korábban kifogás nem merült fel. Szülei és a rokonsága meg vannak elégedve *„a mai társadalmi rendszerrel”*, és úgy tudták, hogy Dudás még mindig szovjet hadifogságban van. (Ezen nem lehet csodálkozni, ugyanis akik a szovjet hadifogságból szabadultak, de utána Magyarországon internálták őket, illetve kényszermunkatáborba kerültek, hozzátartozóikat nem értesíthették arról, hogy már otthon vannak...)

1951. szeptember 17-én Hlavács József rendőr százados, osztályvezető a 212.888/3-1951.VII.4. számú véghatározatával a március 9-én elrendelt rendőrhatósági őrizetét

(internálását) megszüntette és rendőrhatósági felügyelet alá helyezte. (Internáltként a budaörsi repülőtér építkezésén dolgoztatták.) További sorsa források hiányában sajnos ismeretlen. Számos csendőrsors ismeretében feltételezem, hogy – még ha az 1956-os forradalmi eseményekből ki is maradt – csendőrmúltja miatt az állambiztonsági szervek valamikor dossziét nyitottak rá és az 1960–1970-es években is figyeltették.

Vincze Gábor történész